

**ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

**КОМПЛЕКСНІ ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ
з первинної військово-професійної підготовки”
РОЗДІЛ: *Тактична підготовка***

ТЕМА 3: “Дії солдата в бою.”

**ЗАНЯТТЯ 1-5: “Дії солдата в основних видах
бою.”**

МЕТА ЗАНЯТТЯ

- 1. Дати студентам систематизовані основи знань щодо
 - порядку дій солдата в обороні та наступі.
- 2. Сконцентрувати увагу на найбільш складних і вузлових
 - питаннях навчального матеріалу.
- 3. Виховувати у студентів віру в здатність ЗСУ виконувати
 - функціональні обов'язки в сучасних умовах, творчий
 - підхід та наполегливість в досягненні мети заняття.

НАВЧАЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Організація, озброєння і бойова техніка механізованого відділення.
2. Порядок дій солдата в обороні, наступі.
3. Прийоми спостереження за противником і місцевістю, діями сусідів і за сигналами командира на місцевості та під час руху.
4. Вибір місця розташування для відпочинку. Обладнання нічлігу, порядок установки намету. Порядок готування їжі в різноманітних умовах на підручних засобах.

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- ❑ **Тактика механізованих підрозділів (батальйон, рота): підручник / [Похнатюк С.В., Рєпін І.В., Вірко Є.В.]. – Л.: АСВ, 2016. – 380 с.**
- ❑ **Тактика механізованих підрозділів (механізована рота): навч. посібник / [Фтемов Ю.А., Похнатюк С.В., Рєпін І.В., Вірко Є.В.]. – Л.: АСВ, 2012. – 456 с.**
- ❑ **Тактика механізованих підрозділів (механізований взвод): навч. посібник / [Вірко Є.В., Годій М.В., Железник О.Ю., Степаненко А.А.]. – Л.: АСВ, 2014. – 508 с.**

Перше навчальне питання

**Організація, озброєння і бойова техніка
механізованого відділення.**

Перше навчальне питання

Відділення, як правило, діє у складі взводу, при цьому може перебувати в резерві, діяти в складі бойової охорони, призначатися в складі взводу в бойовий розвідувальний дозор і вогневу засідку, входити в броньову групу батальйону. Крім того, під час виходу з бою і відходу, виходу з оточення відділення може діяти в складі підрозділів прикриття, механізоване відділення на бойових машинах піхоти в складі взводу – у заслонах.

У розвідці, штурмовій групі, бойовій, похідній та сторожовій охороні може діяти самостійно. Під час наступу відділення може входити до складу маневрової групи взводу.

Механізоване відділення може розподілятися на бойові тактичні групи, як правило дві вогневі і одна маневрена.

Перше навчальне питання

•Озброєння, яке використовується в ході бою:

•БМП-2-1 од; РПГ-7-1 од; ПК (РПК -74) -1 од; СВД-1 од; АК-74-4 од (7 од)

Друге навчальне питання

Порядок дій солдата в обороні, наступі.

Друге навчальне питання

В обороні кожен солдат, уміло використовуючи свою зброю, фортифікаційні спорудження та вигідні умови місцевості, здатний знищити велику кількість живої сили противника і успішно вести боротьбу з танками, що наступають, та іншими броньованими машинами. Солдат озброєний сучасною стрілецькою зброєю, автоматичний вогонь якої являється основним способом ведення вогню. Найбільш ефективний вогонь із стрілецької зброї – 400-600м, у цих межах створюється зона суцільного вогню.

Друге навчальне питання

Підготуватися до ведення оборонного бою – це означає знати бойову задачу, відрити окоп та зайняти його, отримати боєприпаси і бути в готовності до відкриття вогню. Необхідно знати смугу вогню відділення, орієнтири та відстань до них, ділянки зосередженого вогню, по яким необхідно вести вогонь.

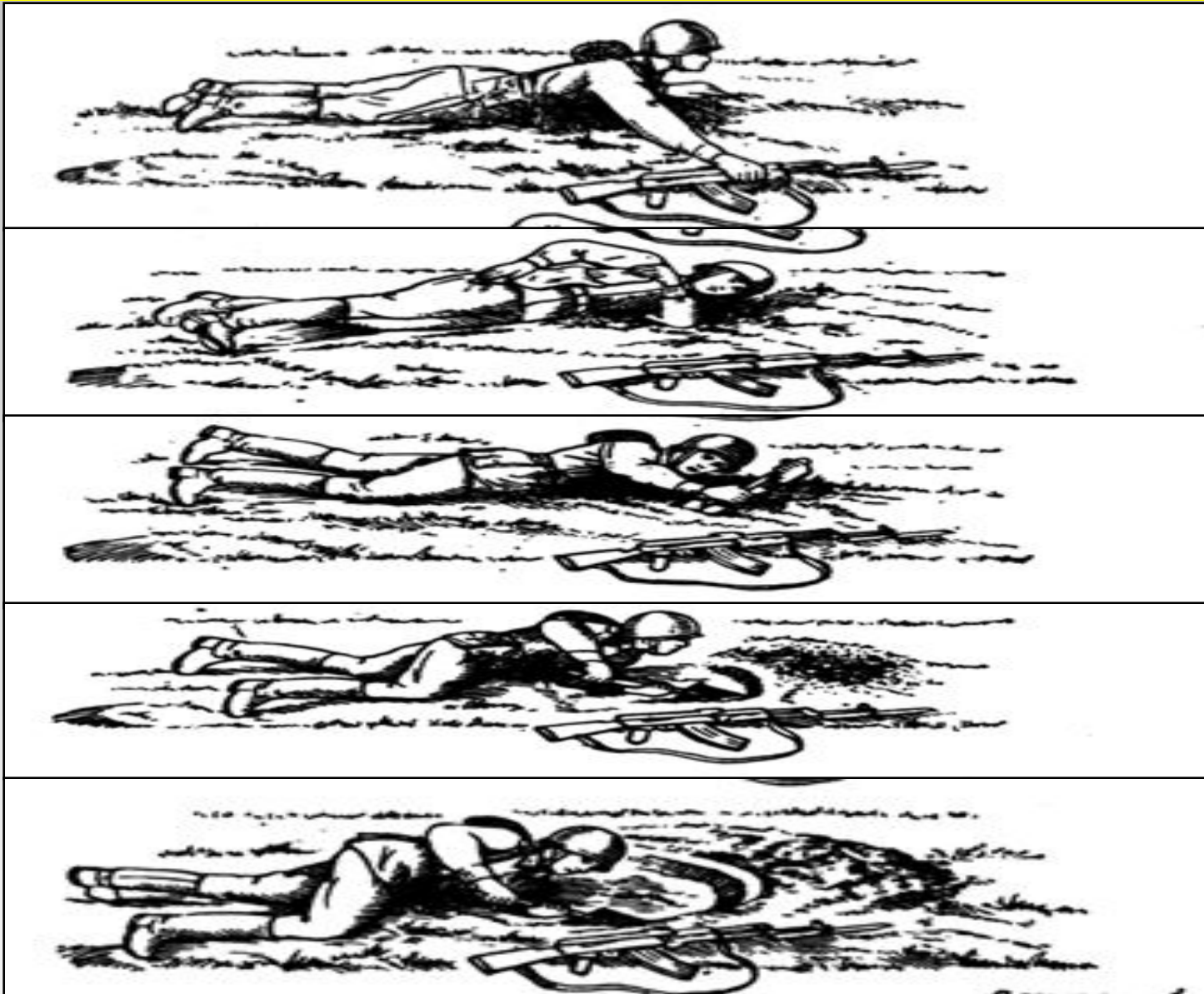
Місце для окопу в обороні повинно бути вибране так, щоб воно забезпечувало оборону, спостереження та маскування, укриття від вогню противника; воно повинно бути зручним при веденні вогню. Якщо вказане місце не повністю укриває солдата, тоді необхідно з допомогою лопати або місцевих матеріалів обладнати та замаскувати його.

Друге навчальне питання

Не слід вибирати місце для окопу на гребенях висот, поруч із окремо розташованими деревами, будівлями тощо – біля предметів, які можуть бути орієнтирами для противника і приваблювати його увагу.

Влаштування окремого окопу під вогнем противника проводиться в такій послідовності: лежачи на вибраному місці, солдат кладе автомат праворуч від себе на відстані витягнутої руки стволом до противника; повернувшись на лівий бік, він виймає піхотну лопату з чохла і ударами на себе підрізає дерен або верхній шар землі, визначаючи попереду та з боків межі виїмки; після цього він ударами від себе відвертає дерен, кладе його попереду і приступає до копання.

Друге навчальне питання

Послідовність обладнання одиночного окопу (1, 2, 3, 4, 5).

Друге навчальне питання

Викопавши передню частину окопу на глибину 20 см, солдат пересувається трохи назад і продовжує рити його далі.

Ширина готового окопу - 60 см, довжина - 170 см.

Надалі окоп удосконалюється: його поглиблюють і роблять придатним для стрільби з коліна і стоячи.

Глибина готового окопу:

для стрільби лежачи - до 30 см;

для стрільби стоячи - до 110 см.

Висота бруствера - 30-60 см.

Друге навчальне питання

Окремий окоп для стрільби стоячи захищає особовий склад від куль та осколків снарядів.

Елементи окопу:

1. котлован $h - 110$, $Ш = 60$ зверху, 50 – внизу, $Д = 120$
2. бруствер $h + 50-60$, покритий дерном
3. берма 30×40
4. сектор обстрілу $h + 30$, 30^*
5. приступець для кругового обстрілу 50×30 , $h - 80$
6. ніша з перекриттям $h - 110$, $Ш 50 \times Д 100$
7. ніша для боєприпасів $h 20$ $Ш = 40$ $Д = 25$
8. траншея 110×50

Друге навчальне питання

В подальшому всі окремі окопи з'єднуються між собою і створюють окоп на відділення. Стінки окопу, особливо у піщаному ґрунті, укріплюються жердинами, хмизом, дошками або дерном.

Всі підступи до позиції відділення перед фронтом і на флангах повинні прострілюватися вогнем. Для цього проводиться розчистка місцевості для поліпшення умов спостереження та ведення вогню. Добре замаскований окоп не спостерігається і противник не має можливості вести по ньому влучний вогонь.

“Тактика легкої піхоти для малих груп”

“БАРИКАДА”

Найпростіший варіант бойової позиції, який захищає стрільця тільки з фронту. Найчастіше її обладнують з мішків з піском, але є місце для вина-

хідливості - в хід можуть йти каміння, колоди (від 20 см завтовшки), які слід потім укріпити землею і дерном. Мінімальна товщина барикади біля вершини – 50 см і 60 см біля основи (простіше кажучи – два мішки)

ВИД В РОЗРІЗІ

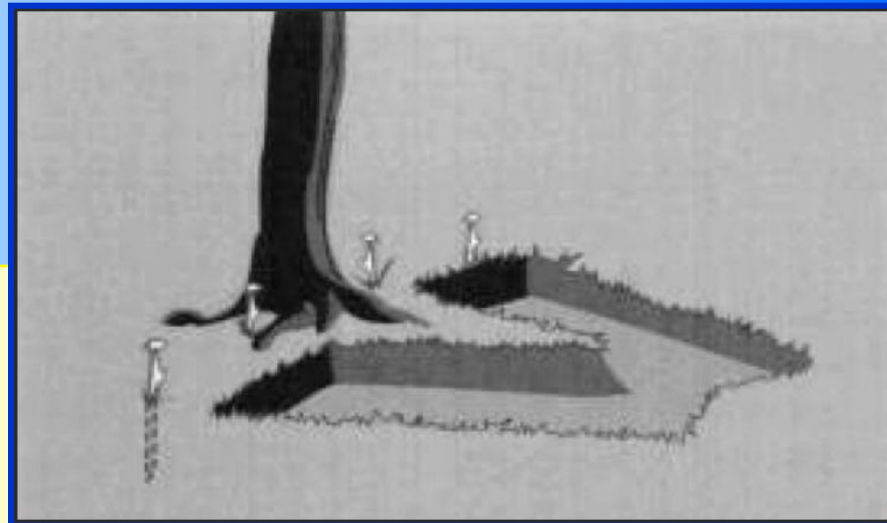
Потрібно також замаскувати барикаду, так щоб її не було видно на відстані 35 метрів. Цього можна досягти, помістивши 15 – 20 см шматки дерну на фронтальну і флангові частини барикади. Якщо дерну немає – можливе використання необхідної кількості листя, гілок, піску або снігу. Зазвичай, збирати матеріал для маскуванню доцільно позаду позиції.

ІМПРОВІЗОВАНА ПОЗИЦІЯ

Цей тип позиції призначено **для тимчасового використання**. Ця позиція створюється з метою **прикрити бійця від спостереження з відстані 35 метрів**

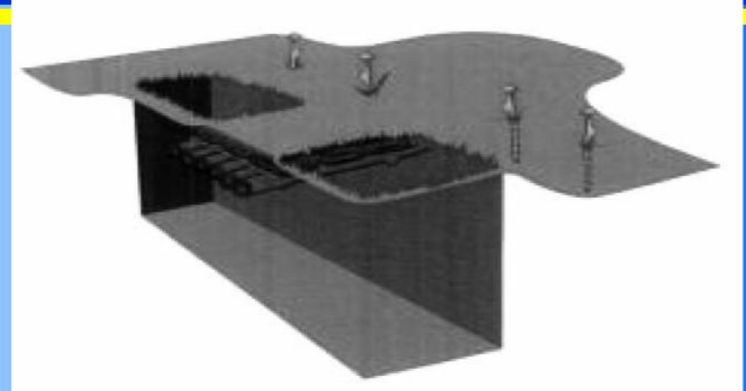
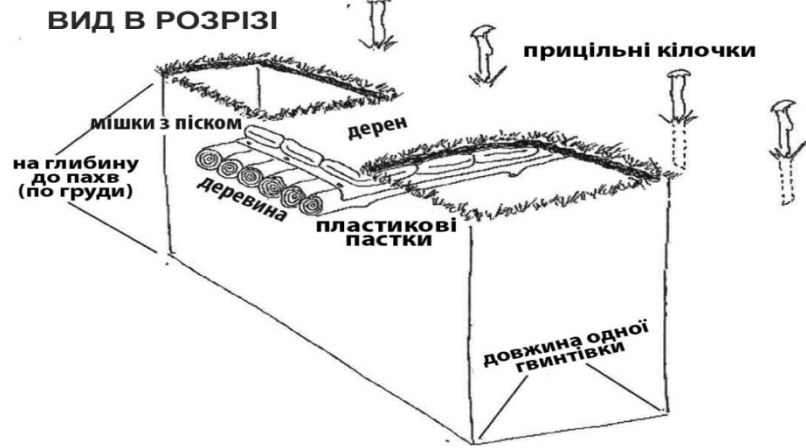

Обладнання позиції для двох бійців за перешкодою (**наприклад деревом**). Розміри позиції – **приблизно 70 см завширшки і 30 см в глибину**, довжину слід визначати залежно від зросту бійця.

Позиція повинна мати форму літери **“V”** при погляді згори, так щоб ноги бійців були разом.

Це дозволить їм подавати сигнали поштовхом ноги.

ВДОСКОНАЛЕНА ПОЗИЦІЯ

- Без парапетів (великих земляних валів) ця позиція знаходиться на рівні ґрунту. **Це дозволяє** отримати позицію, яку не лише важко помітити, але і дуже важко уразити вогнем РПГ, оскільки реактивний снаряд потребує стінки, об яку може здетонувати, тому гранати пройдуть над вами.
- Для цього необхідно обрати місце, яке знаходиться на одному рівні з фронтом очікуваної атаки. **Розміри позиції – довжина до 90 см., до 270 см. в ширину, і до рівня пахв** для кожного бійця. Це значить, що один край позиції може бути глибшим за інший, залежно від зросту бійців.

- **Землю, викопану в місці розташування позиції слід виносити на листі пластика за позицію, щоб свіже викопана земля не вказувала на розташування позиції.** Перед центром позиції і позаду неї обладнати платформу **довжиною до 90 см. і до 50 см. глибиною.** Ця платформа буде основою для перекриття.

Друге навчальне питання

До переходу противника в атаку розвідка та малі групи противника знищуються за командою командира вогнем чергових вогневих засобів із тимчасових вогневих позицій.

Перед переходом в наступ противник, як правило, буде проводити вогневу підготовку. В цей же час можуть наноситися ядерні удари. З отриманням сигналу, попереджуючого про безпосередню небезпеку та початок застосування противником ЗМУ, особовий склад продовжує виконувати поставлені завдання і переводить засоби захисту у положення «напоготові».

Друге навчальне питання

З початком вогневої підготовки противника спостерігач веде спостереження, а решта особового складу укривається в щілині, в бліндажі або в БМП (БТР) в готовності швидко зайняти свої місця на позиції.

При спалаху ядерного вибуху особовий склад негайно лягає на дно окопу (траншеї), при знаходженні у БМП (БТР) закриває двері, бійниці, люки, жалюзі та включає систему захисту. Такі дії передбачені тому, що БМП (БТР), танки та фортифікаційні спорудження значно послабляють дії ударної хвилі, проникаючої радіації і радіоактивного опромінення, надійно охороняють особовий склад від пошкодження світлового випромінювання.

Якщо особовий склад в цей час знаходиться на відкритій місцевості, потрібно негайно лягти на землю лицем вниз, ногами в бік вибуху, закрити шию та лице коміром шинелі, кисті рук заховати під себе.

Після проходження ударної хвилі особовий склад одягає протигази та готується до відбиття атаки противника.

Друге навчальне питання

При застосуванні противником хімічної зброї особовий склад, не припиняючи виконання бойової задачі, одягає засоби індивідуального захисту, в БМП (БТР) і танках одягає протигази, закриває люки, двері, бійниці, жалюзі та включає фільтровентиляційний прилад.

У випадку застосування противником запалюваних засобів особовий склад для захисту використовує фортифікаційні спорудження, танки, БМП (БТР), засоби індивідуального захисту, шинелі, куртки, плащ-палатки, різні місцеві матеріали (дерев'яні щити, настили, мати з зелених гілок та трави).

Друге навчальне питання

Гасіння запалювальних речовин, що попали на шкіру або на одяг солдата, здійснюється ним самим або з допомогою товариша. Для гасіння запалювальної суміші, що горить, необхідно щільно накрити це місце рукавом, полою шинелі, плащ-палаткою, загальновійськовим захисним плащем, вологою глиною, засипати землею або піском. При відсутності засобів гасіння полум'я збивати перекошуванням на землі. Запалений одяг необхідно негайно зняти. На поверхні шкіри, що обпеклася, необхідно накласти пов'язку, змочену водою або 5% розчином мідного купоросу. При гасінні бойової техніки та споруджень, що горять, необхідно засипати землею, піском або снігом вогнище пожежі або накрити брезентом, плащ-палатками, шинелями, а також можливо збивати полум'я свіжозрубаними гілками дерев, кущів).

Для підвищення стійкості від загорання відкритих елементів дерев'яних споруджень потрібно засипати їх землею, а у траншеях створити пороги, які будуть перешкоджати затіканню суміші, що горить, в траншею.

Друге навчальне питання

При виявленні переходу противника в атаку за командою командира «Відділення - до бою» солдат швидко займає своє місце на позиції відділення.

Вогонь по противнику відкривається з наближенням його на дальність дійсного вогню. По мірі підходу противника до переднього краю оборони вогонь доводиться до найвищої напруги.

Друге навчальне питання

Танки та інші броньовані машини противника знищуються вогнем БМП, гранатометів та ПТКР, а піхота противника вогнем кулеметів і автоматів відсікається від танків та знищується. З підходом піхоти противника на 30-40 м солдати самостійно або за командою командира відділення закидають противника ручними гранатами та знищують вогнем впритул. Якщо танк противника не вдалося знищити з гранатомета (ПТУР), необхідно почекати, поки він підійде до позиції відділення на 25-30 м; на такій відстані танк своїм вогнем не небезпечний. З відстані 15-20 м солдат повинен кинути в танк протитанкову гранату і на час вибуху укритися в траншеї, після цього він повинен відкрити вогонь по піхоті, що прямує за танками, з тим, щоб відсікти їх від танків та знищити.

Друге навчальне питання

Якщо танк підбити не вдалося, солдат укривається в траншеї, як тільки він пройде над ним, кидає гранату у кормову частину танка, після чого продовжує вести вогонь по атакуючій піхоті.

Якщо окремі групи противника увірвуться на передній край оборони і спустяться в траншею, то солдат, щоб не допустити розповсюдження противника по траншеї, встановлює загородження (перепони, рогатки) і знищує противника вогнем впритул, а також діє ножом, багнетом, прикладом, магазином автомата, піхотною лопаткою, сталевим шоломом та іншими підручними засобами, кулаком, застосовує прийоми рукопашного бою, наносячи удари в пах, обличчя, шию, коліна, гомілки та інші незахищені ділянки тіла противника.

Друге навчальне питання

Противник, який проник на позицію сусіда, знищується вогнем у фланг і в тил з основних окопів або запасних вогневих позицій (ходів сполучення).

Після відбиття атаки противника солдати поповнюють боєприпаси, дозаряджають зброю, відновлюють зруйновані оборонні спорудження та загородження і знаходяться в готовності до відбиття повторних атак.

Нічні умови створюють певні труднощі у веденні оборонного бою. Перевага тих, хто обороняється, перед тими, хто наступає, в тому, що солдат в обороні знаходиться в траншеї (окопі), добре орієнтується на місцевості, а також в тому, що заздалегідь готується система вогню. Вночі спостерігач і чергові вогневі засоби повинні нести службу пильно, ні на хвилину не послабляти увагу, посилити спостереження за місцевістю і противником. Вогонь по цілі, що виявляє себе спалахами пострілів, ведеться довгими чергами. Для кращого коректування вогню доцільно застосовувати патрони з трасуючими кулями.

Друге навчальне питання

Вогонь із стрілецької зброї по літаках (вертольотах) ведеться у складі відділення або взводу на дальності до 500 м. При діях солдата на відкритій місцевості вогонь по повітряних цілях може вестися з положення лежачи, з коліна або стоячи. Розташовуючись в траншеях, солдат готується до ведення вогню по цих цілях з упором передпліччя лівої руки і магазина у передню крутість траншеї або з опорою спиною і лівої ноги о її крутості.

Друге навчальне питання

Зайняття вихідного положення для наступу. Підготовка до наступу. Перехід в атаку, способи пересування на полі бою. Знищення противника в ході наступу.

Наступ є вид бою, який має рішуче значення в досягненні перемоги над противником.

В наступі, як і в обороні кожен солдат повинен вести спостереження за полем бою і противником; з повним напруженням сил, вогнем своєї зброї знищувати противника, що обороняється, проявляти хоробрість, ініціативу та винахідливість в бою. Наступ повинен бути стрімким і безперервним, щоб противник не зміг організувати опір на проміжних рубежах.

Друге навчальне питання

В залежності від обстановки наступ на противника, що обороняється, може вестися з ходу або з положення безпосереднього зіткнення з ним.

Наступ з положення безпосереднього зіткнення з противником починається з вихідного положення, яке в залежності від обстановки та умов місцевості може вибиратися в траншеї, окопах та інших укритих місцях.

Зайняття траншеї для наступу робиться звичайно по ходах сполучення та інших прихованих підступах.

Друге навчальне питання

В траншеї солдати займають місця для стрільби, вказані командиром відділення. З цією метою можуть використовуватися вже підготовані окопчики або потай обладнуються нові, готуються виїмки (упори) на висоті 50-60 см для швидкого вискакування з траншеї.

Скільки б часу не знаходилися солдати у траншеї, вони повинні дотримуватися того режиму поведінки, який був у підрозділів, що раніше займали цю позицію.

Друге навчальне питання

Перед наступом солдати повинні підготуватися до атаки. Для цього подається команда «Підготуватися до атаки».

Підготовка до атаки включає: дозарядження зброї, примикання штика-ножа, підготовку ручних гранат (установку запалів), перевірку підгонки спорядження та заправки обмундирування, з тим, щоб ніщо не заважало діям, а також улаштування виступу (виїмки) для швидкого вискакування з траншеї.

Перехід в атаку з траншеї здійснюється за командою «В атаку - вперед». За цією командою солдату слід швидко вискочити з траншеї (окопу) і прискореним кроком або бігом, ведучи вогонь на ходу по противнику, рухатися до об'єкту атаки.

Друге навчальне питання

Солдат на полі бою **може пересуватися** прискореним кроком або бігом (у повний зріст або зігнувшись), перебіжками та переповзанням. Спосіб пересування залежить від рельєфу місцевості, щільності вогню противника та інших умов.

Ділянки місцевості, які приховані від спостереження противника і не прострілюються його вогнем, долаються прискореним кроком або бігом. При русі прискореним кроком швидкість досягає 130-150 кроків за хвилину, при русі бігом вона може скласти 165-180 кроків за хвилину.

Друге навчальне питання

Пересування солдатів в зріст застосовується в ході атаки та наступу вдалині від противника або на місцевості, де виключене спостереження противника (ліс, кущі, лощини, яри, протилежні схили висот). Відкриті ділянки місцевості, які обстрілюються противником, подолаються перебіжками. Вони робляться швидко, від укриття до укриття, тривалістю не більше 5-7 с, з тим, щоб противник не встиг відкрити влучний вогонь. Довжина кожної перебіжки може коливатися в межах 20-40 кроків і визначається інтенсивністю вогню противника та характеру місцевості. Перед тим як зробити перебіжку, потрібно вибрати шлях руху та місце зупинки в будь-якому укритті (у воронці, ямі, канаві, за горбом, купиною). Щоб противник не встиг взяти «на приціл» місце зупинки та не мав можливості уразити солдата, приземлятися потрібно у 2-3 м від вибраного укриття, а потім потай відповзти в це укриття. Почекавши 5-10 с, необхідно у такому ж порядку перебігти до наступного місця зупинки і т.д. до тих пір, поки не буде досягнутий вказаний командиром рубіж.

Друге навчальне питання

Невеликі ділянки місцевості, що прострілюються противником, можуть подолатися переповзанням. В залежності від обстановки, висоти рослинного покриву та наявності незначних прикриттів переповзання може здійснюватися напівкарачки, на боці і по-пластунськи.

Переповзання напівкарачки застосовується на місцевості, яка прострілюється вогнем стрілецької зброї, має лише невеликі купини, а також по канавах, неглибоких лощинах, по траншеях та ходах сполучення, по яких рух у зріст і зігнувшись неможливий.

Для переповзання напівкарачки встати на коліна і обпертися на передпліччя або кисті рук. Підтягнути зігнуту праву (ліву) ногу під груди, одночасно підтягнути під себе другу, зігнуту ногу, і, витягуючи другу руку, продовжувати рух в тому ж порядку. Зброю тримати: при опорі на передпліччя - так само, як і під час пересування по-пластунськи, при опорі на кисті рук - в правій руці.

Друге навчальне питання

Переповзання по-пластунськи застосовується на місцевості, яка прострілюється вогнем стрілецької зброї противника і не має достатніх укриттів.

Для переповзання по-пластунськи лягти щільно на землю, правою рукою взяти зброю за ремінь біля верхньої антабки і покласти її на передпліччя правої руки. Підтягнути праву (ліву) ногу і одночасно витягнути ліву (праву) руку як можна далі; відштовхуючись зігнутою ногою, пересунути тіло вперед, підтягнути другу ногу, витягнути другу руку і продовжувати рух в тому ж порядку. Під час переповзання голову не піднімати.

Переповзання на боці застосовується звичайно при пересуванні по снігу або на піщаній місцевості, при переповзанні з кулеметом, при піднесенні боєприпасів, доставці їжі та при виносі поранених з поля бою.

Друге навчальне питання

Для переповзання на боці лягти на лівий бік; підтягнувши вперед ліву ногу, зігнуту в коліні, обіпертися на передпліччя лівої руки, правою ногою впертися каблуком в землю як можна ближче до себе; розгинаючи праву ногу, пересунути тіло вперед, не змінюючи положення лівої ноги, після чого продовжувати рух в тому ж порядку. Зброю тримати правою рукою, поклавши її на стегно лівої ноги.

Під час пересування на полі бою можуть зустрітися різноманітні види природних перешкод, інженерних загороджень та заражені ділянки місцевості.

Друге навчальне питання

Подолання траншей, ходів сполучень, невеликих ям та вирв здійснюється безопорним стрибком з приземленням на одну або дві ноги. Глибокі та широкі ями, рови, вирви подолаються по перекинутій через них колоді, штурмовому містку, який виготовляється з місцевих матеріалів.

Невисокі вертикальні перешкоди подолаються безопорними або опорними стрибками.

Високі вертикальні перешкоди подолаються «зачепом» або силою з опорою на стегно, груди, а також з допомогою товариша.

Дротові загородження, та мінно-вибухові перед переднім краєм і в глибині оборони противника долаються як правило по проходах, які проробляються вибуховим способом або вручну саперами або танками. Подолання здійснюється прискореним кроком або бігом.

Друге навчальне питання

В ході атаки вогонь на ходу з автомата (кулемета) ведеться двома способами:

навскидку;

з використанням прикладу, який притиснутий до боку.

Стрільбу навскидку можна вести з коротких зупинок або на ходу. Ведення вогню другим способом здійснюється, як правило, без зупинок.

При веденні вогню на ходу перезарядження зброї здійснюється, не зупиняючи руху.

Після подолання загороджень солдат, ведучи вогонь на ходу, повинен стрімко пересуватися до переднього краю оборони противника. З підходом до траншеї на 25-30 м за командою командира «Гранатами — вогонь» або самостійно він кидає гранату в траншею і з криком «Ура» атакує противника.

Противника, який знаходиться в траншеї, солдат знищує вогнем впритул, гранатою, штиком-ножем або ударом прикладу.

Друге навчальне питання

Першу траншею необхідно подолати не спускаючись до неї, потім не затримуючи темпу просування вперед, продовжувати рух в глибину опорного пункту.

Знищення противника в окопах, траншеях та ходах сполучення потребує спеціальної підготовки. Для цього солдати можуть діяти попарно. Спочатку обидва солдати знаходяться за вигином траншеї, один з них кидає гранату, а другий вискакує з-за вигину після вибуху і вогнем впритул завершує знищення противника.

Солдат повинен бути готовий до ведення рукопашного бою, вміти застосовувати уколи штиком, удари прикладом, піхотною лопатою, а також рукою і ногою.

Друге навчальне питання

Підготовка до наступу вночі проводиться в світлий час. Всі солдати повинні вивчити напрямок атаки, запам'ятати орієнтири і азимут наступу. Необхідно строго дотримуватися звукового та світлового маскування. Для впізнавання своїх солдатів необхідно підготувати нарукавні пов'язки білого кольору або квадрати, трикутники, круги з білої матерії, які кріпляться на спину або до касок.

При наступі з ходу солдат на БМП висувається до рубежу спішування, ведучи спостереження через прилади спостереження БМП. За командою командира «Приготуватися до спішування» солдат ставить зброю на запобіжник, виймає її із бійниці БМП та готується покинути бойову машину. На рубежі спішування за командою «До машини, до бою, в атаку – ВПЕРЕД!» відчиняються двері десантного відділення (люки) БМП, солдати покидають бойову машину, розгортаються в цеп і рухаються у вказаному напрямку. Далі вони діють так само, як і при наступі із положення безпосереднього зіткнення з противником.

Друге навчальне питання

Підготовка до наступу вночі проводиться в світлий час. Всі солдати повинні вивчити напрямок атаки, запам'ятати орієнтири і азимут наступу. Необхідно строго дотримуватися звукового та світлового маскування. Для впізнавання своїх солдатів необхідно підготувати нарукавні пов'язки білого кольору або квадрати, трикутники, круги з білої матерії, які кріпляться на спину або до касок.

При наступі з ходу солдат на БМП висувається до рубежу спішування, ведучи спостереження через прилади спостереження БМП. За командою командира «Приготуватися до спішування» солдат ставить зброю на запобіжник, виймає її із бійниці БМП та готується покинути бойову машину. На рубежі спішування за командою «До машини, до бою, в атаку – ВПЕРЕД!» відчиняються двері десантного відділення (люки) БМП, солдати покидають бойову машину, розгортаються в цеп і рухаються у вказаному напрямку. Далі вони діють так само, як і при наступі із положення безпосереднього зіткнення з противником.

Третє навчальне питання

Прийоми спостереження за противником і місцевістю, діями сусідів і за сигналами командира на місцевості та під час руху.

Третє навчальне питання

Спостереження є одним із найбільш розповсюджених способів ведення розвідки противника і місцевості. Розвідка спостереженням ведеться у всіх видах бою для виявлення наземного і повітряного противника, його вогневих засобів, інженерних загороджень, пунктів управління тощо; крім цього, для опізнавання своїх військ.

Для ведення розвідки спостереженням солдат може бути призначений спостерігачем (хімічним спостерігачем). Солдат, призначений спостерігачем, повинен сам все бачити і прослуховувати, при цьому залишаючись непоміченим для противника. Він повинен добре орієнтуватися на місцевості вдень і вночі, володіти зоровою пам'яттю, великою витримкою і терпінням, бути кмітливим, витривалим та холоднокривним.

Третє навчальне питання

Спостерігач зобов'язаний:

- вміти вибирати, облаштовувати та маскувати місце для спостереження, орієнтуватися на місцевості в будь-яку пору року і час доби, визначати відстані до цілей (об'єктів), користуватися приладами спостереження і засобами зв'язку;
- знати розвідувальні ознаки основних видів зброї і бойової техніки противника, аналізувати відомості, вести записи у журналі спостереження і чітко доповідати про результати спостереження командирю.

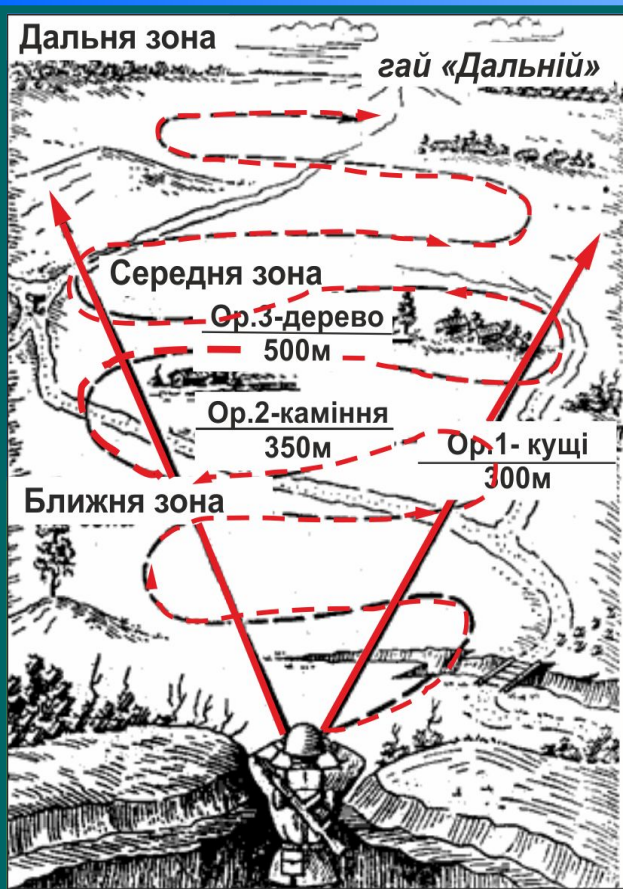
Третє навчальне питання

Спостерігачу вказується смуга спостереження або об'єкт спостереження.

При постановці завдання спостерігачу вказується:

- 1) орієнтири і кодовані (умовні) найменування місцевих предметів;
- 2) відомості про противника і про свої підрозділи;
- 3) місце для спостереження;
- 4) сектор (смуга), район (об'єкт) спостереження, за чим спостерігати і на що звернути особливу увагу;
- 5) напрямок ймовірного підльоту літаків (вертольотів) противника;
- 6) порядок доповіді про результати спостереження;
- 7) сигнали оповіщення.

ПРАВИЛА ВЕДЕННЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

ПОСЛІДОВНІСТЬ СПОСТЕРЕЖЕННЯ:

- загальний огляд місцевості, її оцінка;
- визначення орієнтирів, тобто місцевих предметів, на різних напрямках де найбільш вірогідні дії противника;
- орієнтири нумеруються справа наліво і від ближніх до далеких, до них визначається відстань.

При веденні спостереження вночі. Потрібно пам'ятати, що в темряві видимість **“зверху до низу”** гірше, ніж **“знизу до верху”**. **Тому вночі місце**

для позиції слід вибирати в лощинах і низьких місцях, звідки можна швидше виявити противника, які проектуються на тлі неба.

У тих випадках, коли видимість вночі дуже обмежена або взагалі виключена, **розвідка ведеться підслуховуванням**, але для підслуховування спостерігачу необхідно покинути своє місце, тому **застосування такого методу можливо у крайньому випадку**. Не можна розташовуватися біля дерев, які шумлять від вітру, поблизу річок з бурхливою течією тощо.

Третє навчальне питання

Місце для спостереження вибирається так, щоб окрас одягу і зброї зливався з місцевістю. При розташуванні коло місцевих предметів потрібно вести спостереження лежачи, знаходячись з тіньової сторони. В населеному пункті розташовуватися в зруйнованих будинках, на горищах, завалах. В лісі дерево вибирати в глибині лісу, гіллясте і сучкувате, але яке не вирізняється на фоні інших дерев. В горах – на схилах в бік противника.

Для спостереження місцевість ділять на три зони: ближню - до 400 м; середню – 400-800 м; дальню – в межах бачення оптичними приладами.

Спостереження починається з ближньої зони і ведеться справа наліво спочатку неозброєним оком, далі повторно оптичними приладами.

Третє навчальне питання

Доповідь про результати спостереження.

Виявивши ціль, спостерігач визначає її положення на місцевості і відстань до неї, заносить на схему і в журнал спостереження, а потім доповідає старшому. Наприклад: «ор.2, ліворуч 50 ближче 100, біля куща СП противника».

Третє навчальне питання

На посту спостереження повинно бути:

1. прилади спостереження (бінокль, стереотруба, бусоль, далекомір тощо)
2. крупномасштабна карта
3. журнал спостереження
4. компас і годинник
5. ліхтар
6. засоби зв'язку
7. сигнали опізнавання, позначення і оповіщення.

Третє навчальне питання

Способи визначення відстаней до цілей

1. на око
2. за допомогою оптичних приладів
3. за допомогою формули тисячної (по кутовій сітці бінокля або підручними засобами):

$$D = V / U \times 1000$$

Д – дальність до цілі; В – висота цілі, м; У – кут, під яким видно ціль, тис.

При визначенні кута необхідно знати кутові розміри окремих предметів (на відстані витягнутої руки) і ціну шкал оптичних приладів, прицілів, а також габаритні розміри цілей та основних місцевих предметів.

Так, товщина сірника, 1 мм лінійки = 0-02, сірникова коробка – 0-90, 0-60, 0-15; олівець – 0-15. ціна однієї поділки бінокля 0-05, прицілів – 0-04.

ВИЗНАЧЕННЯ ВІДСТАНИ ДО ЦІЛІ (ОБ'ЄКТУ)

Обчислювання дальності до цілі важливий фактор спостереження. Дальність до цілі визначається **за допомогою приладів**, які є у спостерігача, або **окомірним способом**.

Окомірний спосіб – основний, самий простий і швидкий, найбільш доступний спостерігачу в будь-яких умовах бойової обстановки. Однак досить точний окомір виробляється шляхом **систематичного тренування**, що проводиться в різноманітних умовах місцевості, в різний час року і доби.

Перш за все, необхідно навчитися представляти і впевнено розрізняти на будь-якій місцевості кілька найбільш зручних еталонів відстаней. Починати тренування слід з коротких відстаней (**10, 50, 100 м**). Добре освоївши ці дистанції можна переходити послідовно до великих (**200, 400, 800 м**).

У процесі такого тренування основну увагу слід звертати на побічні явища, які

впливають на точність окомірного способу визначення відстаней:

- більші предмети здаються ближче дрібних;
- більш близько розташованими здаються предмети, видимі різкіше і чіткіше;
- предмети яскравого забарвлення здаються ближче;
- яскраво освітлені предмети здаються ближче;

- під час туману, дощу, в сутінки предмети здаються далі, ніж в ясні дні

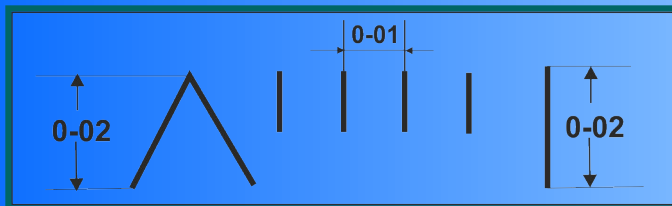
БАЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ НА РІЗНИХ ДИСТАНЦІЯХ

Предмет	Дальність (км)
Обриси обличчя людини, руки, спорядження і озброєння. Архітектурні прикраси, окремі цегли будівель. Форма і колір листя, дроти.	0,1
Загальні обриси обличчя, форма головного убору, загальні деталі спорядження. Окремі дошки, листя дерев і дріт дротяного загородження. У ночі цигарки, які запалені.	0,2
Овал обличчя людини, розфарбування одягу. Деталі будівлі: карнизи, водостічні труби. Легке стрілецьке озброєння: гвинтівка, автомат, ручний кулемет.	0,3
Головний убір, одяг. Загальний обрис людини. Важке піхотне озброєння: АГС, міномет, станковий кулемет.	0,4
Великі деталі будівель, вікна, двері. Легка артилерія: ЗУ, важкий міномет.	0,5—0,6
Жива фігура – загальний контур. Можливо спостерігати дахові вікна будівель. Вантажні а/м, бойові машини і танки.	0,7—0,8
Обриси людини – важко розглядаються. Плями вікон будівель. Загальний контур дерев. Телеграфні стовпи.	0,9—1,0
Невеликі окремі будівлі, залізничні вагони. У ночі ліхтарі, які горять.	2,0—4,0
Труби заводів і фабрик, великі окремі будівлі. У ночі фари автомобілів.	6,0—8,0
Великі дзвіниці і башти.	15,0—18,0

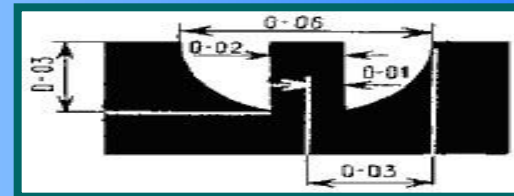
МЕТРИЧНІ ПАРАМЕТРИ ОБЄКТІВ

Об'єкт	Висота (м)	Ширина (м)
Голова без каски	0,25	0,20
Голова у касці	0,25	0,25
Людина	1,7-1,8	0,5
Людина, яка сидить	1,5	0,5
Легковий а/м	1,5	3,8-4,5
Вантажний а/м	2,0-3,0	5,0-6,0
Зал. вагон на 4 осі	3,5-4,0	14,0-15,0
Дерев'яний стовп	6,0	—
Бетонний стовп	8,0	—
Одноповерхова будівля	5,0	—
Заводська труба	30,0	—

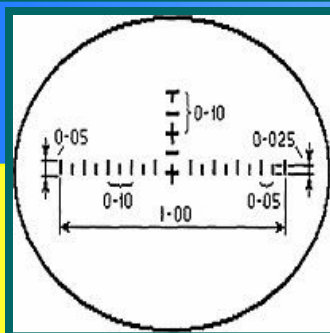
ВИГЛЯД ШКАЛ НА ОПТИЧНИХ ПРИЛАДАХ

ПРИЦІЛ ПСО-1

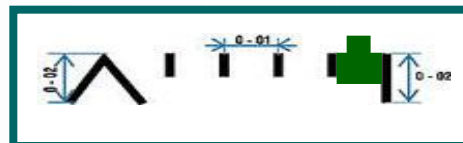

ВІДКРИТИЙ ПРИЦІЛ ГВИНТІВКИ

МОНОКУЛЯРИ, БІНОКЛІ, ПЕРИСКРПИ
і ТРУБИ РОЗВІДНИКА

Приклад: потрібно визначити відстань до цілі (грудна або ростова мішень), яка помістилася в один маленький бічний відрізок шкали оптичного прицілу ПСО-1.

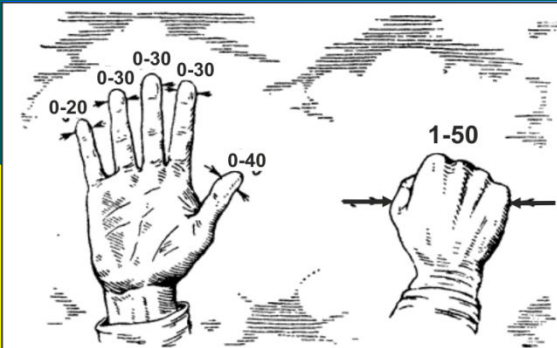
Рішення. Ширина грудної або ростової мішені (піхотинець в повний зріст), дорівнює 0,5 м. За замірами за допомогою ПСО-1 ціль закривається одним поділом шкали бічних виправлень, тобто кутом одностисячному отже:

$$D = (0,5 \times 1000) : 1 = 500 \text{ м.}$$

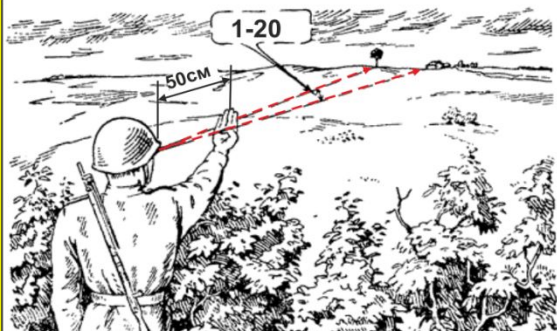
ВИМІРЮВАННЯ КУТІВ ПІДРУЧНИМИ ЗАСОБАМИ

Для вимірювання кутів за допомогою лінійки необхідно тримати її перед собою, **на відстані 50 см** від ока, тоді один її розподіл (**1 мм відповідає - 0-02 тис**). Точність вимірювання кутів цим способом залежить від навичок у винесенні лінійки точно на 50 см від ока.

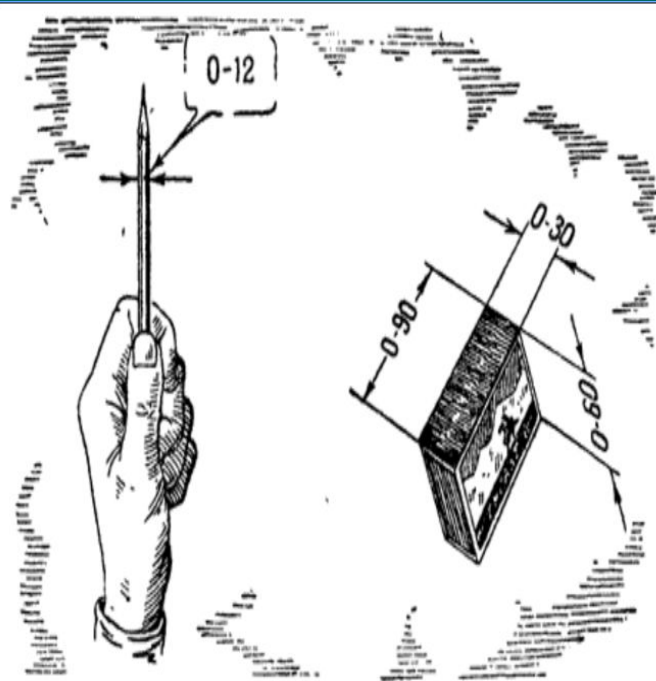
У цьому можна натренуватися за допомогою мотузки такої довжини.

Ваші пальці можуть служити вам кутомірним приладом

Як виміряти кут долонею вашої руки

Деякі предмети також можуть служити простішими кутомірними приладами.

ПРЕДМЕТ	Кут (тис.)
1 мм лінійки	0 - 02
Сірник за товщиною	0 - 05
Сірник за висотою	0 - 90
Сірникова коробка за довжиною	0 - 90
Сірникова коробка за висотою	0 - 30
Сірникова коробка за шириною	0 - 60

Четверте навчальне питання

Вибір місця розташування для відпочинку. Обладнання нічлігу, порядок установки намету. Порядок готування їжі в різноманітних умовах на підручних засобах.

Четверте навчальне питання

Відділення на місці звичайно розташовується в складі взводу вздовж маршруту висування. БМП (БТР) розміщується в зазначеному командиром взводу місці (під кронами дерев, у яру, у радіолокаційній тіні від місцевих предметів). Відстань між БМП (БТР) повинна бути 25-50 м, а на відкритій місцевості в умовах загрози застосування противником високоточної зброї – 100-150 м. Особовий склад відділення розміщається поблизу своїх машин, відриває щілини, а за наявності часу влаштовує перекриття щілину або бліндаж. Для БМП (БТР) обладнується окоп або укриття з урахуванням захисту від високоточної і запалювальної зброї противника.

Четверте навчальне питання

Під час розташування на місці відділення повинно перебувати в постійній готовності до відбиття нападу наземного і повітряного противника, знищення його диверсійно-розвідувальних груп.

Місця розміщення особового складу і розташування бойової техніки ретельно маскуються, очищаються від хмизу, сухої трави та інших легкозапалювальних матеріалів. Особовому складу забороняється розпалювати багаття, кидати незгаслі недопалки, залишати рештки їжі, пересуватися без дозволу командира взводу. Пересування, у разі потреби, здійснюється тільки парами за встановленими командиром взводу напрямками. Поблизу БМП (БТР), танків обладнуються хибні об'єкти (встановлюються теплові пастки).

Четверте навчальне питання

Відпочинок і обігрів особового складу організують у складі підрозділів у наметах (бліндажах), пунктах обігріву, укриттях із солдатських плащ-наметів, а також використовуються спальні мішки і ковдри. В умовах суворої зими або тривалої непогоди взвод може розміщуватися в населеному пункті, наметах, що опалюються, та бліндажах. У цьому випадку взводу (відділенню) для розміщення виділяється, якщо можливо, один будинок або споруда. З метою маскуванню опалювання приміщень проводиться тільки в нічний час (в умовах обмеженої видимості).

Четверте навчальне питання

Командир відділення, отримавши завдання на розташування, перевіряє знання особовим складом порядку відбиття нападу наземного і повітряного противника, сигналів оповіщення, управління і взаємодії і порядку дій за ними і особисто керує обладнанням місця для розміщення особового складу, окопу або укриття для БМП (БТР), маскуванню і технічним обслуговуванням озброєння і бойової машини.

Під час технічного обслуговування в першу чергу дозаправлюється БМП (БТР) і поповнюється боєприпасами озброєння, а потім проводяться перевірка озброєння, механізмів і приладів, їхня вивірка, регулювання, змащування й усунення виявлених несправностей. Про проведену роботу і готовність відділення командир відділення доповідає командирі взводу.

Четверте навчальне питання

Сторожова охорона

Орган охорони	Від кого призначається	Склад	Що займає	Віддалення	Виконання завдання
Сторожовий пост	від мб (тб), від СтЗаст	мвід (танк)	вказану позицію	до 1500 м	утримув позицію
Секрет	від мб (тб), від СтЗ, СтЗаст	2-3 солдати	вказане місце	до 400 м	спостере- ження

Сторожова охорона організується під час розташування підрозділу на місці із завданням не допустити проникнення розвідки противника до підрозділів, що охороняються, своєчасно виявити появу наземного противника, попередити про нього підрозділи, що охороняються, й у випадку нападу противника завзято обороняти позицію, яка займається. Відділення може діяти як сторожовий пост від батальйону під час його розташування на місці або від роти, що діє в сторожовій заставі.

Четверте навчальне питання

Під час дій у сторожовій охороні взводу вказується рубіж до 2 км. На цьому рубежі взвод обладнує опорний пункт, з якого вогнем перекривається весь простір перед зазначеним рубежем. Опорний пункт механізованого взводу будується на більш широкому фронті на основі бойових позицій відділень.

У кожному відділенні організується спостереження. На найбільш імовірному напрямку дій противника може бути виставлений сторожовий пост.

Для огляду місцевості в міжпозиційному просторі між позиціями відділень і на відкриті фланги висилаються парні патрульні, а на приховані підступи, у тому числі і вдень, для своєчасного виявлення противника виставляються секрети і встановлюються сигнальні міни, а також виставляється пост радіолокаційного спостереження.

Четверте навчальне питання

Секрет виставляється від сторожової застави на відстані до 400 м у складі бойової групи. Сторожовому посту в складі відділення вказується позиція на відстані до 1500 м від підрозділу, що охороняється. Сторожовий пост в складі бойової групи виставляється на віддаленні підтримки вогнем БМП (БТР) сторожової застави. Під час виставлення секрету йому вказуються склад, завдання, місце, порядок несення служби, підтримання зв'язку, зміни і перепустка. Секрет приховано займає, обладнує зазначене місце і веде безперервне спостереження за противником і місцевістю. Він нікого не затримує і не опитує. Про появу одиночних солдатів (цивільних осіб) і груп противника старший секрету доповідає командирю, який виставив секрет. У разі нападу противника на секрет він відкриває вогонь і відходить, продовжуючи вести спостереження.

Четверте навчальне питання

Сторожовий пост несе службу, як правило, протягом доби. Одиночних солдатів і дрібні групи противника сторожовий пост захоплює в полон або знищує вогнем і доповідає про це командирю, який виставив пост. При підході до позиції сторожового посту переважаючих сил противника відділення сміливо вступає в бій і стійко утримує позицію, що займається, до підходу підрозділу, який охороняється, або до одержання наказу на відхід.

Четверте навчальне питання

Підрозділ	Органи безпосередньої охорони
У батальйоні	вартові, парні патрулі, 1-2 спостережних пости, черговий підрозділ (у складі взводу)
В роті	патрульні, спостерігачі, добовий наряд
У взводі, відділенні	спостерігачі

Патрульними призначаються два солдати, один з них призначається старшим. Патрульні несуть службу вночі або у встановлений період часу безперервно: одна пара замінює іншу.

У разі необхідності на найбільш загрозливі напрямки командир відділення висилає піших патрульних або виставляє секрет у складі двох-трьох чоловік.

Четверте навчальне питання

Патрульним вказуються маршрут руху, завдання, порядок несення служби, дій у разі виявлення противника і перепустка. Одиночних солдатів противника вони захоплюють у полон або знищують. У разі виявлення противника старший патрульний організує спостереження за його діями і негайно доповідає про це командирі відділення. Для обмеження руху особового складу на кожну добу для упізнання своїх військовослужбовців устанавлюються пропуск і відзив. Пропуском служить найменування озброєння або техніки, наприклад «Кулемет», а відзивом - назва населеного пункту, що починається з тієї ж букви, що і пропуск, наприклад «Київ».

Четверте навчальне питання

Забезпечення особового складу гарячою їжею організовується через продовольчий пункт батальйону, зазвичай, тричі на добу. У разі неможливості організувати триразове приготування їжі з дозволу командира батальйону особовий склад забезпечується гарячою їжею двічі на добу, при цьому частина продовольчого пайка, яка залишилася, видається продуктами в сухому вигляді.

Приготування, доставка і видача підрозділам гарячої їжі організовується начальником продовольчого пункту батальйону згідно з вказівками командира батальйону, який визначає: на яку кількість особового складу, для яких підрозділів і до якого часу повинна бути готова їжа, порядок доставки (видачі) її підрозділам. Отримання і видачу їжі особовому складу взводів здійснює старшина роти відповідно до вказівок командира роти. Для доставки їжі підрозділам взводу від них у разі потреби виділяються підношувачі. У деяких випадках із дозволу командира батальйону приготування їжі може здійснюватися безпосередньо в підрозділах на доданих засобах приготування їжі. Забезпечення підрозділів водою для пиття і господарських потреб здійснюється з пункту забезпечення водою (водозбірного) пункту батальйону. Використання води з інших джерел забороняється.

Висновок до заняття

Успішне виконання бойового завдання відділенням досягається тільки за умови умілого і чіткого виконання особовим складом відділення загалом і кожним солдатом зокрема обов'язків, визначених Бойовим статутом. Для досягнення перемоги над ворогом кожен солдат, повинен досконало знати і зберігати в постійній бойовій готовності свою зброю та бойову техніку, майстерно володіти ними і вміло застосовувати в бою. Кожен солдат повинен уміло діяти на полі бою як в обороні, так і в наступі, бути готовим замінити при необхідності вибулого із строю товариша і командира.